

BARNA GÁBOR

Kocsis László halotti énekeskönyve
Kunszentmártonból

Néhány évvel ezelőtt Ft. Varga Lajos váci segédpüspök úr, a váci egyházmegyei könyvtár, levéltár és múzeum prefektusa hívta fel a figyelmem, hogy a könyvtár egy kéziratos énekeskönyvet őriz Kunszentmártonból. A kéziratot 2018 nyarán tudtam megtekinteni Varga-Kohári Mária könyvtárvezető jóvoltából, aki azt digitalizálta is számomra.

Az 1879-ben készült kéziratos könyv tematikus anyagát Kocsis László állította össze kifejezetten a halott melletti virrasztások, temetések, gyászmisék céljára. A borító belső oldalán (B2) kézírással több possessori bejegyzés olvasható. A lap tetején: *Jakab Ferencz saját tulajdona 1898dik év*, áthúzva; alatta *Kocsis Mária Anna saját tulajdonom*; ez alatt nagyon apró betűvel: *fia Jakab György*, majd nagyobb betűvel *Jakab György é ez a Énekes könyv 1899*; majd az utolsó bejegyzés: *Adományozta a Templom javára Balla Péterné 1976*.

Ezekből a bejegyzésekből a könyv tulajdonlása részben nyomon követhető. Kocsis László könyvét halála után lánya, Kocsis Mária Anna örökölte és birtokolta a XIX. század legvégén. Ő feltehetően férjhez ment egy Jakab György¹ nevű emberhez, akitől Jakab György nevű fia született. A kéziratos könyvet végül egy bizonyos Balla Péterné ajándékozta a templomnak, akinek a Kocsis családhoz fűződő viszonyát nem sikerült tisztázni, így került be az egyházmegyei könyvtárba.² Az, sajnos, nem derült ki, hogy melyik templom volt ez, hol volt ez a templom, s hogyan került a kéziratos könyv Kunszentmártonból a váci egyházmegyei könyvtár látó-, illetőleg gyűjtőkörébe.

---

¹ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár IV, Kereszteltek anyakönyve: 1835. április 10. keresztelték Jakab Györgyöt, Jakab Máttyás és bíró Anna fiát, redemptusok, keresztanya Ibrik Anna, Horpátsi Mihály felesége volt. Házasságkötésük adatait egyelőre még nem találtam meg.

² A kunszentmártoni anyakönyvek alapján egyelőre nem találtam meg a házasságkötési és leszármazási adatokat. Itt köszönöm meg Forgó Miklós plébániai kormányzó támogatását.

Kocsis László és a Kocsis család

Kocsis László nevével korábban a kunszentmártoni Élő Rózsafüzér Társulat jegyzőkönyveiben már találkoztam kutatásaim során. Az 1851–1852 telen megalakult társulat első tizedének volt alapító tagja.³ 1871-től kezdve pedig egészen haláláig, 1890-ig a vezetőség tagjaként működött.⁴ Még részt vett az 1890. évi december 8-án este megtartott társulati vezetőségi ülésen, de tizenegy nappal később, 1890. december 19-én elhunyt.⁵

Kocsis László tagja volt a Jézus Szíve Társulatnak is. Ennek társulati jegyzőkönyvét 1877-ben állították össze. *Jézus Szent Szívének Proteculumamelly Kun. Sz. Mártonban meg alakulván főtisztelendő Nagyságos czimzetes kanonok és a helbéli plébános Toth Sándor úr jóvá hagyásával. Mária holnap XIV. napján MDCCXXVII.* E protokollum 1884. évi jegyzőkönyvi bejegyzésében olvassuk: „1884 év December 21ikén gyűlés tartatott Gulyás István fő házánál jelen voltak több nevezetes tagjai a társulatnak melyeknek neveik e következők: A Fő Gulyás István, Hegedűs József, *Kocsis László*, Szepesi Mihály, Ambrus Gergely, Gulyás János, Berta Imre, ö Boták József, B Tóth Imre, Bíró Mihály, Karsay Márton.” Kocsis László neve még egy alkalommal fordult elő, a társulatba belépett tagok listájában a 130. sorszám alatt, ahol neve után írták *ének*: – ez valószínű azt jelenthette, hogy ő a társulat énekes embere, énekvezetője. Az *ének* szó ilyen feloldását, s Kocsis Lászlónak ezt a lehetséges szerepét énekeskönyve valószínűsíti. A Jézus Szíve Társulat névsora 1889-es utolsó évi bejegyzéssel 725 nevet tartalmaz.⁶

Ki volt Kocsis László, aki képes volt egy kétszáz oldalas kéziratot énekeskönyvet összeállítani? Mit sikerült kideríteni életéről? Mit tudunk a Kocsis családról?

A kutatásban segített, hogy a könyv megírásakor, 1879-ben, 60 évesnek mondta magát. Meg is találtam születési adatait a kereszteltek anyakönyvé-

³ BARNA Gábor (1998), *Az Élő Rózsafüzér kunszentmártoni társulata / The Living Rosary Confraternity in Kunszentmárton*. Szeged. (Devotio Hungarorum, 5.) 108.

⁴ BARNA 1998:167–198.

⁵ BARNA 1998:198. Lásd még: Kunszentmárton, VIII. Halottak anyakönyve 1884-1890. 266. 1890. december 19. elhunyt Kocsis László, Szarvák Mária férje, földes, Kunszentmárton 740. 71 éves férfi, halál oka: aggkor, haldoklók szentségében nem részesült. Temetése december 21. Temette Mezey Illés káplán. – Halála – életkora ellenére – váratlan lehetett, hiszen nem részesült a haldoklók szentségében, azaz nem készült a halálra még.

⁶ BARNA Gábor (2016), Jézus Szíve tisztelete és társulata Kunszentmártonban. In HORVÁTH István (szerk.) *Népi vallásosság és hitélet az Egri egyházmegyében a 18–21. században*. Eger, Egri Érseki Vagyonkezelő Központ 61–72.

ben: 1820. május 4. Bátor József káplán⁷ keresztelte Lászlót, Kocsis Márton és Linka⁸ Erzsébet fiát. Keresztanyja Joakim Mária, Tóth András felesége volt.⁹ Házasságra 23 éves korában lépett. Az anyakönyvi bejegyzés szerint: 1843. július 23-án Kocsis László r[ómai]. k[atolikus]. nőtlen 20 éves, vette feleségül Grajfel Anna r. k. 18 éves hajadont. Szülők: Kocsis Márton és Klinka Erzsébet, illetőleg [apja] megholt, Imrei Erzsébet. Tanúk: Dóka Ignác, Gergulics János.¹⁰ Házasságukból két gyermek született: 1844-ben Erzsébet,¹¹ 1849-ben pedig Anna¹². Felesége halála után Kocsis László 1858-ban újra megnősült.¹³ A sokkal fiatalabb Szarvák Máriával kötött házasságából született László fia,¹⁴ aki azonban három éves korában meg-

⁷ Bátor József káplánról lásd: Józsa László (2016), „Introibo ad altare Dei” Kunszentmárton katolikus papjai. Szeged – Kunszentmárton. (A vallási kultúrákutatók könyvei 23. – Város-történeti és néprajzi tanulmányok 7.) 159.

⁸ Helyesen: Klinka. Lásd: KAKUK Mátyás: *A kunszentmártoni családnevek mutatója* (kézirat): Klinka [(*Kilinka, Klimka, Krinka, Linka*) 1756 – 1833] *Krinka* Márton megtért 1756. XI. 29-én. *Klinka* Márton (megh[alt]. 45 é[ves]. 1782. IV. 21.) és *Farkas* Erzsébet szülőknek két gyermek[ek]. sz[ületett]. 1771. VII. 29., 1773. III. 27.). *Klinka* Mihály (megh. 69. é. 1833. IV. 19.) szolga és *Lévay* Erzsébet (megh. 50. é. 1824. VI. 29.) ház. 1799. I. 14-én, csak egy gyermek születéséről találtam bejegyzést, de többször keresztiszülők (1809. II. 15-én *Kilinka*), Hal.1812. V. 15-én *Klimka*. *Klinka* Erzsébet és *Kocsis* Márton inq[ilinus]., csizmadia szülőknek 1820. V. 4 – 1826. IV. 20 között három gyermek. sz., egy meghalt, 1820. V. 4-én és 1822. IX. 19-én *Linka* Erzsébet.

⁹ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár IV, Kereszteltek anyakönyve 1786–1828

¹⁰ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár IV. Házasultak anyakönyve 1837–1865

¹¹ 1844. október 21. Makrányi Károly káplán keresztelte Kocsis László csizmadia és Greifel Anna Erzsébet nevű lányát. Keresztanya Kiss Franciska, Csauz János neje. Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár IV, Kereszteltek anyakönyve 1786–1828. Makrányi Károlyhoz lásd: Józsa 2016:165.

¹² 1849. szeptember 3. Makrányi Károly káplán keresztelte Kocsis László és Greifel Anna Anna nevű lányát. Keresztanya: Kocsis Anna hajadon. Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár IV, Kereszteltek anyakönyve 1786–1828

¹³ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár IV. Házasultak anyakönyve 1837–1865: 1858. január 7-én Kocsis László 34 éves özvegy coturn[arius=csizmadia], Kocsis Márton és Klinka Erzsébet fia, veszi feleségül Szarvák Mária 19 éves hajadont, Szarvák József és elhunyt red. lányát. Tanúk: Fazekas Antal red[emptus]. és Kiss János red. Eskető pap: Trangoss József apát-plébános. Háromszori hirdetéssel. Trangoss József működéséről lásd: Józsa 2016: 58–61. Az, hogy az apátplébános volt az eskető pap és nem az egyik káplán, azt jelezheti, hogy Kocsis László társadalmilag megbecsült iparos volt Kunszentmártonban.

¹⁴ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár Kereszteltek anyakönyve: 419. 1860. december 17. született és 18-án keresztelték Lászlót, Kocsis László opif[ex = mesterember] és Szarvák Mária RC [római katolikus] fiát. Házszám Kunszentmárton 740. Keresztanya Szarvák Anna, Király Imre opif. felesége. Gyurkó József keresztelő pap. Gyurkó József működéséről lásd: Józsa 2016:169.

halt.¹⁵ Több gyermekük nem született. Kocsis László 1890 decemberében hunyt el.¹⁶

Kocsis Erzsébet valószínűleg Jakab György, Kocsis Anna pedig Kofercz Kiss Ignác felesége lett. Kocsis Anna 1915-ben hunyt el.¹⁷ Kocsis László mindkét lánygyermeké tagja volt az Élő Rózsafüzér Társulatnak. Kocsis Anna az első női tizednek,¹⁸ Kocsis Erzsébet pedig a 71 tizednek.¹⁹ Későbbi sorsuk még felderítésre vár. Házasságkötésük adatait sem találtam meg. Ami azonban a fenti adatok fényében biztos, a katolikus vallását buzgón gyakorló családról van szó.

A Kocsis család nem tartozik a régi kunszentmártoni családok közé, a 19. század elején került Jászfelsőszentgyörgyről Kunszentmártonba Kocsis László édesapja, Kocsis Márton. Róla az első följegyzést a csizmadia cég 1819. január 1-i gyűléséről jegyzőkönyvben olvashatjuk: „Tót József Berényi születésű és Kocsis Mártony Jász=Felső-Szent Györgyi születésű, minekutánna inasságokbul fel szabadulásokrúl és vándorlásokról kívánt Leveleket be mutatták; mesterségekben kellő Tudományokat Remekeléssel be bizonyították, és a Város Tanácsától is Lakosoknak be vétettek volna, a Tzéhben majsterekké be fogadtattak és a Tzéh zászlója alá beis esküttek volt. Bozóky András Eskütt és Comisszaros, Késmárky Jóseff Tzéh mester”.²⁰ A fentiekből nem derül ki, hogy fiatalok szakmai tudásukat hol szerezték, hol tanulták a mesterséget, hová jutottak el vándorlásuk során. A szöveg értelmezése megengedi azt, hogy inaséveiket Kunszentmártonban tölthették.

Kocsis Márton 20 évvel később, 1838. október 28-án már a csizmadia cég *öreg bejárója* lett,²¹ két évvel később pedig céhmesternek²² választották

¹⁵ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia Matricula Defunctorum VI. 1858–1865. 139. oldal 193. sorszám alatt 1864. augusztus 9. Ladislaus, filius Ladislai Kocsis et Mariae Szarvák opif. (lakás) Kunszentmárton 620. 3 ½ annorum. Temetés augusztus 10. Temette Martinus Kirchenknopf Capl. A temető káplánról lásd: JÓZSA 2016: 170–171.

¹⁶ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár III. Halottak anyakönyve 1884–1890: 266. 1890. december 19. elhunyt Kocsis László, Szarvák Mária férje, földes, Kunszentmárton 740. 71 éves férfi, halál oka: aggkor, haldoklók szentségében nem részesült. Temetése december 21. Temette Mezey Illés káplán. Mezey Illés működéséről lásd még: JÓZSA 2016:183.

¹⁷ Kunszentmárton Római Katolikus Plébánia irattár Halottak anyakönyve XII. 193. 1915. aug. 6. Kocsis Anna Néh[ai]. Kof[ercz]. Kiss Ignác napszámos özvegye, Kunszentmárton Hunyadi u. 808. alatti lakos, szívbillentyű elégtelenségben elhunyt. Augusztus 8-án temette Gulyás István káplán. Gulyás István működéséről lásd: JÓZSA 2016:199.

¹⁸ BARNA 1998:110. A névazonosság miatt nem kizárt, hogy a 25. vagy a 38. vagy a 45. tizednek volt tagja. BARNA 1998:113, 116, 117.

¹⁹ BARNA 1998:155.

²⁰ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült cég iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

²¹ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült cég iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

²² MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült cég iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

meg, s ebben a tisztségében több ízben megerősítették. Mindez nemcsak szakmai és emberi elismerése volt, hanem jelezte a város közösségébe történt befogadást is. A jegyzőkönyvi bejegyzések szerint a gyűléseket általában a céhmester házában tartották, s azon mindig jelen volt a város részéről a céhek felügyeletével megbízott esküdt, tanácsnok is, aki hitelesítette a jegyzőkönyvi beírásokat. A csizmadiák tehát hivatalviselése idején mindig Kocsis Márton házában ülészttek.

Kocsis Márton rendszeresen fogadott kunszentmártoni és vidéki (pl. csépai) tanulókat, inasokat, akiket fel is szabadított. 1843-ban Lajos nevű fia szabadult fel nála.²³ 1846-ban Ludas János szegődött be inasnak, 1850-ben Szaszko Gáspárt és Kelemen Ferencet szabadította fel, 1851-ben a csépai Bástori József lett szabadult segédje.²⁴ 1852. március 25-én Sándor János bankóban fizette be a 2 forint 30 krajcár szabadulási pénzt.²⁵

Kocsis Márton 1867-ben hunyt el.²⁶

Szját apjánál, azaz Kocsis Mártonnál tanulta ki a csizmadia mesterséget másik fia, Kocsis László is. A csizmadia céh 1838. január 15-i gyűlésének jegyzőkönyve erről így tudósított: „Kocsis László Tsizmadia Maister fi bé szegődött és fel is szabadult be is fizetet 3 f 45 X Kereszt Atyja Szűts Mihál Pásztor Ágoston.”²⁷ Két évvel később helyet váltott, amiért 5 forintot fizetett be a céh kasszájába.²⁸ Négy évvel később már mesternek jelentkezett. Az 1842. évi június 19-i kántorgyűlés erről így írt: „Kocsis László bejelentette magát és az Jelentőt is befizette és Tábla Járást 5 Vforintott. Mivel mestertársunknak a fia és meg vizsgálódott az vándorlás ideje kitelvén és bebevődött az Ns Ché (!) Zászlója alá olly formán hogy ha tökéletes Remeket készíteni fog az Királyi végzés punctuma szerint. Szabó János Céh Komiszárius, Kocsis Márton Céh mester”²⁹

Kocsis László apja örökébe lépve 1852-ben a csizmadia céh jegyzője, a csizmadiák céhének vezetőségi tagja lett.³⁰ Szakmailag is elismert lehetett, mert 1854-ben Szabó Pál személyében három esztendőre tanulót vett fel.³¹

²³ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3. Karácsonyi kántorgyűlés

²⁴ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

²⁵ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

²⁶ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

²⁷ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

²⁸ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

²⁹ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

³⁰ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

³¹ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

Még 1857-ben is jegyzőként szerepelt.³² 1860-ban a csizmadia zászló megújítására 1 forintot fizetett be a kasszába.³³

Kocsis László nemcsak szépen és olvashatóan írt, hanem könyvkötőként is működött. Erre egy általa 1889. november 7-én kibocsátott számla utal, amelyet az „Ipartársulat” számára állított ki, s amelyben öt darab, két nagy és három kicsi „íromán” „fedezettért pertli kötőkkel” (fedeléért) egy forint 60 krajcárt kért.³⁴

Kocsis László 1890. december 19-én hunyt el.

Kocsis László kéziratos énekeskönyve és használata

Az énekeskönyv fekete kemény fedéllel ellátott, 14x22 cm méretű, 191 tintával, majd 192-től 207-ig ceruzával számozott oldalt tartalmaz. Nem kizárt, hogy a kézirat bekötését is maga Kocsis László végezte. A Váci Egyházmegyei Könyvtárban 219 349 leltári szám alatt őrzik.

Kunszentmártonban még a 20. század első felében is élő szokás volt a háztól temetés, jóllehet már elkészültek mind az Alsó, mind a Felső temetőben a ravatalozók. A halálesetet követően egy-két este a halottas háznál énekes emberek és énekes asszonyok vezetése alatt *virrasztottak*, azaz a háznál felravatalozott halott mellett imádkoztak, énekeltek. Az énekes embereket és asszonyokat az elhunyt családja hívta a virrasztásra, a többi gyászoló körük szerveződött. Ez az igény hívta életre a kéziratos halottas könyveket. Egy-egy énekes ember ugyanis a maga számára összeírta a neki tetsző imádságokat és énekszövegeket, így virrasztás alkalmával nem okozott gondot a folyamatos énekváltás. Az énekesek közreműködtek a temetéseken is.

Ezek szerint Kocsis László is ilyen énekes ember lehetett, bár erre vonatkozóan könyvén kívül semmilyen más adatot nem találtam. Szerepében nem állt egyedül, hiszen iparos társai között voltak előénekesek, énekszerzők mások is. Különösen Ökrös József takácsmestert ilyen szerepét kell kiemelni.³⁵ Ösztönzőleg hathatott írására, hogy Csomán László, aki a rózsza-

³² MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

³³ MNL JNkSzML Kunszentmárton egyesült céh iratai. 10. Céhgyűlések jegyzőkönyve 3.

³⁴ Szabó Tamás magángyűjteménye. Köszönöm, hogy az adatot rendelkezésemre bocsátotta.

³⁵ JÓZSA László (2017), Kunszentmárton múlt századi szentembere: Ökrös József. In Józsa László: *Fénysugarak Kunszentmárton múltjából*. Kunszentmárton. (Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 13.) 131–140., BARNA 2015.

füzér és a Jézus Szíve társulatban társa volt,³⁶ 1860-ban lemásolt egy egész könyvet, egy 18. század végi katekizmust.³⁷

Kocsis László íráskészségét bizonyára segítette, hogy éveken keresztül a csizmadia céh jegyzője volt, azaz volt gyakorlata az írásban, volt alkalma kiformalni sajátos írásformáját és stílusát, ami mind az énekeskönyv, mind pedig a céh jegyzőkönyvének lapjairól felismerhető. Minden ének első versszakának első betűje cirkalmasabb, díszesebb. Nagyobb és ugyancsak cirkalmasabb betűkkel írta az egyes fejezetek, tematikus énekcsoportok címét. Csupán a mutatótábla utolsó négy énekcímét írta más kéz: *öreghez – Örökös házamban; reggeli – Nagy örömmel, korán reggel; reggeli – Reggeli tiszteletből szívem; Libera után – Jézus Krisztus drága piros vére.*³⁸ A 184. és a 185. oldal közé egy imakönyvből származó metszet van bekötve: Mária mint a szomorúak vigasztalója.

A kéziratos énekeskönyv mutatólapja alapján megállapítható, hogy Kocsis László részben a 19. század végi háztól temetés cselekményrendjében szedte sorba a gyászénekeket, részben pedig az elhunyt életkorának és társadalmi helyzetének megfelelően csoportosította azokat. Ez a használat során megkönnyíthette az eligazodást az énekek között, és felgyorsíthatta az alkalomnak és a helyzetnek megfelelő ének megtalálását.

A legtöbb ének természetesen „öreg” elhunytakhoz és elhunytakról szól. A többi ének további változatos korú és társadalmi jogállú ember halálese-téhez kapcsolódik. A kéziratos könyv szóhasználata szerint: „javabélihez”, „özvegyhez”, „ahol árvák marattak”, „öreg családos atyákhoz”, „énekesekhez”, „hivatalbéliekhez”, „katona felet”, „árvákhoz, „gyerekszülnél”, „vőlegén és menyasszony”, „társulatbeliekhez”, „kodushoz”, „két testvér felett”, „ifiakhoz”, „hajadonnál”, „kisdedekhez”, „kisdedekhez, lehet oskoláshoz is”.

Van néhány énekszöveg, amely a „prófétákról”, „Világbíró Sándorról”, a „csendes kimúlásról”, a „halálról”, „a purgatóriumbéliekhez” szól. Néhány pedig a „véletlen halálról”, ami alatt valószínűleg baleseteket kell értenünk, a „vízbefullatnál”, vagy a járványok idején, azaz „sűrűhalálkor”,

³⁶ Csomány (Tsomány, Tsomán, Csomán) László 1869–1870–1872 rózsafüzér társulati bizottmányi –(vezetőségi) tag. A másoló Csomány ~ Csomán László az elsők között lépett be az 1851–1852 telén megalakult Élő Rózsafüzér Társulatba, az 1854-es összeírásban a 72. tized vezetőjeként találtunk rá. Az 1869. december 8-i közgyűlésen bizottmányi (vezetőségi) tagnak választották meg, s ebben a tisztségében megerősítette a tagság még 1874. december 8-án is. Az 1875. évi taglistában még olvasható e neve, utána azonban nem szerepel hivatalos listákon. BARNÁ 1998:165, 166, 167, 170, 172, 173.

³⁷ Keresztényi Oskola. BARNÁ Gábor (2017), Egy 18. századi katekizmus és 19. századi továbbélése. In *Keresztényi Oskola*, Kunszentmárton, 1–24.

³⁸ Lásd az énekeskönyv 192–196. oldalán!

vagy éppen „hoszas betegségül”. S van, ami a „szárazság idején” kéri a Teremtő kegyelmét, vagy éppen alkalomra készült.

Ezek az alkalmak pedig a temetés és a gyászolás eseményeit tükrözik: koporsóba tétel, „koporsótétel vagyis kéréskor öreg és Ifju úgy özvegy felett”, sírbatétel, koporsókérés, „fiakhoz valók az háznál és virrasztásnál”, „kisdedekhez háznál és virrasztásnál lehet az első szülőtől 12 évesig alkalmazni”, „olvasósokat temetőbe kísérő énekek”, „Oltári egylet [tagjait] temetőbe kísérő ének”, „szomorú szertartás a sírkertben az énekes társulat szerint”, „öreg felett a sírkertben”, „a Sz: Olvasó társulatos sírja felett”, „kisdedek sírja felett”, a „halottas házhoz visszamenetelre a Temetőből, 3 ének asztal előtt lehet alkalmazni úgy egy hálaének, eljöttkor”, „a temetőbe kísérő szomorú 2 ének”, „olvasósokhoz”, „oltári társulati”, „sírbatételi”, „halottak napján estélin szomorú” ének.

Ezeknek az alkalmaknak a felsorolása jól jelzi a korabeli temetési szertartások összetettségét, abban a közösség meghatározó részvételét és szerepét, ami feltétlenül segített az elhunyt hozzátartozóinak feldolgozni a veszteséget, és újraszervezni az életkereteket.³⁹ A virrasztóbeli áhítat, valamint a temetésen való részvétel emelte a temetési pompát, a temetés méltóságát, megadva így a tisztességet az elhunytak.

Énekeskönyvébe Kocsis László iparos társától, a takács Ökrös Józseftől vette át a legtöbb éneket. Ökrös József előbb a takács céh jegyzője, majd az egyesült céh utolsó atyamestere lett.⁴⁰ A tőle származó énekszövegeket az ÖKRÖS JÓSEF akrosztichonok egyértelműsítik. Mellettük jó néhány Mezey kántorszerzeményt is találunk, amelyeket szintén a versfők kezdőbetűi igazolnak.⁴¹ Azaz Kocsis László könyve bőven merít a kortárs helyi népénekanyagból. A könyv a kortárs helyi gyakorlat mutatója és írója pedig a népszerű énekszövegek összegyűjtője.

Az 1879-ben rögzített énekeket két csépai, halott melletti virrasztáskor használt ún. zsoltáros könyvvel vettem össze. Ezek közül az egyik, Oberna Ferencé közel egyidőben, 1885–1886-ban készült Kocsis László könyvével. A másik, Rozmis Imrée korábbi, 1848-ban írták. Figyelemre méltó, hogy különösen Romis Imre könyvében sok azonos ének található, mintegy

³⁹ Itt csak utalok arra, hogy a 19. század közepén Kunszentmártonban négy temetkezési egyesület is működött, s volt temetkezési egylete a rózsafüzér társulatnak is. A temetkezési egyesületek átlag 500 taggal működtek rentábilisan. Ezek tagjai nem tagdíjat fizettek, hanem egy-egy haláleset alkalmával kisebb összegeket begyűjtve, a temetés költségeihez járultak hozzá. A rózsafüzér társulat temetkezési egyletéről lásd: BARNA 1998:34–35.

⁴⁰ BARNA GÁBOR (2015), Egy 19. századi szeptember, Ökrös József. In BARNA GÁBOR: *Tanulmányok a 18-20. századi Kunszentmárton vallási életéről*. Szeged-Kunszentmárton. (A vallási kultúrákutatás könyvei 17. – Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 4.) 90–106.

⁴¹ BARNA GÁBOR (2009), A Mezey kántorcsalád és énekes könyvei a 19–20. századból. In BARNA GÁBOR (szerk.) *Istent dicsőítő egyházi énekkönyv. Mezey-énekek*. Szeged. (Devotio Hungarorum 12.) 443–468.

36. Valamivel kevesebb Oberna Ferencében, 29. Illyés István népszerű könyvével csupán 5 egybeesést találtam.

Ugyancsak összehasonlítottam Kocsis László énekeskönyvét két kunszentmártoni énekes 20. századi, virrasztáskor használatos két kötetével. Az összehasonlításra használt kéziratok azonban 50–60 évvel későbbiek. Ám az énekek nagyszámú egybeesése egyfajta helyi énekdivatot valószínűsít. Az eredmény ugyanis eléggé meglepő: a virrasztáskor használt énekanyag egy része megtalálható a 20. századi énekes emberek hagyatékában is. Különösen sok egyezést (61 ének) mutat Kocsis László énekeskönyve Kurucz Jánosné énekeskönyvével, amelyet szintén kifejezetten halott melletti áhítatokon használtak az 1930-as évektől. Ugyancsak az 1930-as években gyűjtötte kötetbe virrasztásokon kedvelt énekeit Kiss Mihály. Az ő kéziratok könyvének 27 énekszövege egyezik meg a 60 évvel korábbi kötet anyagával.

Több kapcsolódást találtam Kocsis László énekeskönyve és a Mezey kántorok kottás kéziratok kottái között is. A Mezey Mór szentesi főkantor, a kunszentmártoni öreg Mezey János fia által összeállított kéziratok halotti és temetési énekek kötetben 15 olyan ének található, ami megvan Kocsis Lászlónál is, aki azokat valószínűleg a Mezey kántorok gyakorlatából ismerhette és kaphatta.⁴² A legnépszerűbb Mezey-énekeskönyvben⁴³, az 1883-ban kiadott *Istent dicsőítő egyházi énekkönyv*ben 9, az 1913-ban megjelent kottás Mezey-kántorkönyvben pedig 7 olyan temetési vagy halotti ének található, amely megvan Kocsis László kéziratában is.⁴⁴

Maga Kocsis László is – követve Ökrös József és a Mezey kántorok példáját – írt egy éneket, a versfőkben elrejtve nevét: KOTSIS LÁSZLÓ.⁴⁵

⁴² MEZEY Mór (2016), *A Mezey kántorok halotti és temetési énekei*. Írta Mezey Mór szentesi éneklész. Szeged–Kunszentmárton. (A vallási kultúrakutatás könyvei 30. – Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 11.)

⁴³ MEZEY Nepomuk János (1883), *Istent dicsőítő egyházi énekkönyv*. Szentes.

⁴⁴ MEZEY István (1913), *Énekeskönyv a római katolikus hívek használatára öreg Mezey János és Mezey István szerzeményeiből*. Sajtó alá rendezte és egyházhatósági jóváhagyással kiadja: Mezey István Kunszentmárton kántora. Budapest. – A 19. század végéről több kunszentmártoni kéziratok énekeskönyvet ismerünk, ám azok nem tartalmazzak halotti és temetési énekeket, elsősorban az egyházi év ünnepeinek kiszolgálására, valamint a több napos gyalogos máriaradnai búcsújárás céljára készültek.

⁴⁵ Énekes könyv 90–91. oldal

Kérlek keresztények példát vegyetek
Rólam az halálra készen legyetek
Nem tudjátok mel szem pillantásban
Tétetik testetek föld porába

Óh Áldott légy örök Menyei Atyám
Hogy elhoztad az én utolsó órám
Amely véget vetett minden bajnak
Minden szenvedésnek fáradságnak

Tegyétek hát öszve kezeiteket
Kérjétek érettem Szent Istenteket
Adjon a holtaknak csendes nyugvást
Ítéletkor boldog feltámadást

Szerelmes Istenem nem is hittem ma
Eltakar síromnak gyászos hant halma
És íme megtörtént láthatjátok
Ezt hát minden órán várhatjátok

Igaz hogy özvegyem tőlem elmarad
De a te irgalmad mindég véle marad
Te vagy az árváknak édes Atyja
Az ő életében táplálója

Szent válladot nyomta a szent keresztfa
Ugy lelkemet nyomja a bűnömnek zoldja
De bízom tebenned Úr Jézusba
Feltámasztas engem nem hatz sírba

Lekem pedig néked Jézusom ajálom
Haldokló órámiban szent neved ohajtom
Hogy szent testedben is részesültem
Menyben pedig adjad örvendhessem.

Áldozat érettem kedves magzatim
Ne felejtsetek el édes jó barátim
Éljetek itt soká szent törvénben
Áldjon meg az Isten éltetekben

Sokszor fáradoztam a te sz: nevedben
De mégis az halál számot vet most tőlem
Azért hogyha iten valakit sértetem
Mondjátok nyugodjam az Urnak nevében

Zarándokság vala itt csak éltetők
Tsak a jövőökre szemünket vesük
Hogy ha földi testünk meg bontatik
Menyben örök házonk meg adatik

Látod ember milen szörnyű változás
Jó barátim néznek tsak nagy a változás
Midőn kedves párom elmaratok
Hogy nem lehet többé vigasságtok

Oh drága Szüz Anya Légy velem ne hagy
Hajlékomból megyek most légy irgalmas
Mert elveszne lelkem ha el hagynál
Irgalmodban hamost nem fogadnál

Amen

A betűhíven közölt, Kocsis László egyetlen akrosztichonos énekszövege nem a költészet csúcsa. Központozást nem ismer. Ismert népénekek paneljeiből építkezik. Nem éri el sem Ökrös József, sem a Mezey kántorok énekszövegeinek színvonalát. A gyásznékek szövegében – Ökrös József és Mezei János mellett – még egyéb akrosztichonokat is találtam: STEPHANUS ATAIS⁴⁶, illetve KOLDÚS⁴⁷.

Kocsis László nem közölt kottákat, ám az énekszövegek fejlécében feltüntette a leggyakrabban használt ismert dallamokat. A leggyakrabban énekelt dallam: „*Hol vagy én szerelmes Jézus Krisztusom*”, ami 15 alkalom-

⁴⁶ Énekes könyv 24–25. oldal, a név feloldhatatlan.

⁴⁷ Énekes könyv 92. oldal

mal, az „*Oh emberi gyarló nemzetség*” 9, az „*Oh, világi gyarlóság*” 8, a „*Getzemányi kertben*” 7 ízben szolgáltatja a dallamát egy-egy szövegnek. Négy és öt alkalommal említette Kocsis László a „*Nagy Isten kedvében*” 5, a „*Jézusomnak kegyelméből*” ugyancsak 5, *Seregeknek Szent Istene* ugyan-csak 5, *Óh édes Megváltóm* pedig 4 alkalommal kölcsönözte dallamát az új énekszövegnek.

Három alkalommal találtam dallamutalást a következő énekekre: *Bemegyek szent templomodba* 3, *Dicsérjétek, tiszteljétek* 3, *Ki halva fekszik itt* 3, *Örök valóságba mentem* 3 kezdetű énekeket. Két alkalommal pedig a következő: *Könyörülj Istenem* 2, *Oh áldott Szűzanya* 2, *Oh egeknek királynéja* 2, *Oh én szegén bűnös lélek* 2, *Oh értem vért öntött* 2, *Oh világi gyarlóság* 2, *Rajtam már bétölt* 2, *Rebegő nyelvemet meg* 2, *Rettegj ember, a halál* 2, *Sok, rendbéli próbákkal* 2, *teljes Szentháromság* 2.

A legnagyobb számban egyszer szereplő szövegek vannak, vagy saját dallamra énekelt Kocsis László: *Add nékem Jézus szívedet; Angyalom, édes, Boldogtalan bűnös lélek(tulajdon); Egek ékessége; Ember, mi az élet pálla (Tulajdon), Emelnek már, oh élet; Ez nagy szentség valóban; Hajnal hasadtával, Hogy adósságomat, Hol vagy István király, Illik nekünk arról (vagy Midőn reggel ágyamból), Indulok síromban (Tulajdon), Jaj, de gyászos hely ez, Jajszóval születünk, Kezdetben mondá az Isten, Könyörülj, oh Jézus (tulajdon), Lágyuljanak, induljanak (tulajdon), Látod ember, Ments meg engem uram, Mi a világ öröme (tulajdon), Mire jöttél, Neveddel ébredek, Ó siralomnak keserves, Oh siralom, oh fájdalom, Oh szomorú gyász, Oh, édes megváltóm, Oh, ki ez oltáron, Oh, te kegyetlen halál, Serkenj fel már; Szállj e siralmas, Szentséges áldozat, Szeretted engem, Uram, áldozatunk, Üdvözlégy hatalmas, Üdvözlégy oh drágalátos, Világ büszke fia, Zúgolódik, dúl-fúl.*

A fentiek alapján megkockáztatható az a megállapítás, hogy Kunszentmártonban és vele házassági kapcsolatban álló Csépan nagyjából hasonló halotti és temetési énekkultúra alakult ki.

Kunszentmárton megszállása

Az énekeskönyv különlegessége, hogy az utolsó, 207. oldalán Kocsis László megemlékezett Kunszentmárton török utáni újratelepítéséről, pontosabban első telepeseiről. Erre okot valószínűleg az újratelepülés kerek, 160. évfordulója adhatott Kocsis Lászlónak.

*Nagy Kún Szent Márton Varosa
Meg szállói akik az
1719^{dik} Esztendőben Pünkösöd szombatján Jötek be
ezek*

<i>Radits István</i>	<i>Tótt Mátyás</i>
<i>Radits Gergél</i>	<i>Nagy Miklós</i>
<i>Faragó Péter</i>	<i>Baktai Márton</i>
<i>Pente István</i>	<i>Józsa János</i>
<i>Kiss Balázs</i>	<i>Szilvási Márton</i>
<i>Kováts János</i>	<i>Júhász Gáspár</i>
<i>Gyenes János</i>	<i>Gyenes Albert</i>

Álgya Isten porait és hamvait

A Temető heleik ahol alúszák örök nyugodalmat mellen a Kontz Páll és a Kuna és a Péregkováts ház épült rajtok most pedig a T. Tótt István Úr és a Krájtz házáik vannak rajtok az Úri utzában. Mivel az akóri Templom is közel volt mel most a helin Te. Bozóki András istálója a Zsinór útban van a helin a Tenplómnak.

K. Lemásólta. L.

A „lemásolás” valószínű arra utalás, hogy a „megszállásra” vonatkozó adatokat Kocsis László Kunszentmárton tanácsi jegyzőkönyvéből írta ki. Nem másolta le az ún. „Megszálló levél” teljes terjedelmét, csak a „megszállás” időpontját és a „megszállók” neveit írta le.

Figyelemre méltó része ugyanakkor feljegyzésének az, amit az első templom és az első temető helyéről írt. Ennek emlékéért a szájhagyomány örökítette meg, mert maga a „Megszálló levél” nem tartalmaz adatokat róla.

A jászapátiak új haza keresésének történetét, Radics István elbeszélését először a *Kun-Szent-Márton és Vidéke* című újságban Kiss Antal kunszentmártoni ügyvéd közölte – névtelenül – 1889-ben.⁴⁸ Ennek alapján Vándorfy János, akkori jászapáti római katolikus káplán megjelentette a jászapáti plébánia történetét feldolgozó könyvében.⁴⁹ A „Megszálló levél” széles körben azonban akkor vált ismertté, amikor Szabó Elek, a kunszentmártoni származású, akkoriban besenyőtelki plébános sajtó alá rendezte és a *Kunszentmártoni Híradó* hasábjain 1933-1936-ban közzétette ifj. Dósa József kunszentmártoni származású, sályi római katolikus lelkész Kunszentmártonra

⁴⁸ EGY SZÁLLÓ UTÓDA [Kiss Antal], Kun-Szt.-Mártont kik és mi módon szállották meg? (Másolat az eredetiről.) *Kun-Szent-Márton és Vidéke* 1889. 3. évf. 2. szám. 3–4.

⁴⁹ VÁNDORFY János (1895), *Jász-Apáthi város egyházának multja és jelene*. Eger.

vonatkozó történeti kutatásait. Az újságban folytatásokban megjelent fejezeteket 1936-ban könyv formájában is kiadta a *Kunszentmártoni Híradó*. E munka sok helybeli család tulajdonában megvolt, illetve máig megvan. A könyv 42-45. oldalain olvashatjuk a „Megszálló levél” szövegét.⁵⁰ A „Megszálló levelet” úgynevezett ún. sűrű leírásként, rövid tanulmány kíséretében e sorok írója adta közre a „megszállás” 275. évfordulóján, 1994-ben.⁵¹ Folklor szöveggént, azaz népi elbeszélésként és a helyi történeti tudat megszerkesztésében játszott szerepét elemezte egy újabb tanulmányban,⁵² majd pedig a családi archívumokban őrzött 19-20. századi másolatait vizsgálta a redemptus identitás fenntartása szempontjából.⁵³

A szájhagyomány a „megszállók” végső nyughelyét az első templom körüli temetőbe helyezte. Valóban, sokan voltak közülük, akik az 1720-1730-as években elhaláloztak, s a Szentháromság tiszteletére vályogból épült első templom⁵⁴ körül kialakított első temetőben nyugsznak.⁵⁵ Ezt a temetőt azonban egy bő évtized után fölszámolták. A század közepén pedig a mai templom helyén emelt második, majd harmadik templom körül alakítottak ki egy ideiglenes fakerítéssel körülvett temetőt. Erről azt olvassuk egy 1776-os tanácsülési jegyzőkönyvben, hogy „KunSzMártonyban mindenkor eleitül fogya fel tartatott azon szokás, hogy a Tanácsbéli személyek érdemes tőkés lakosok, akik sok nyomorúságokat Helységünk mellett szenvedtek,” családtagjaikkal egyetemben fizetés nélkül ebbe a temetőbe temetkezhessenek.⁵⁶ Egészen biztos tehát, hogy Radics István, a „megszállás” vezetője, aki 1762-ben hunyt el, itt, a templom melletti egykori temetőben talált végső nyugalomra.⁵⁷

⁵⁰ DÓSA József, SZABÓ Elek (1936), *Kunszentmárton története I.* Kunszentmárton, 42–45.

⁵¹ BARNA GÁBOR (1994), *A mai Kunszentmárton megalapításának története. A „Megszálló levél”.* Józsa László (szerk.) Kunszentmárton. (Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 2.)

⁵² BARNA GÁBOR (2002), A történelmi emlékezet megszerkesztése: helyi identitás- és mítoszteremtés. *Acta Papensia. A Pápai Református Gyűjtemények Közleményei. Második évfolyam (2002) 1-2. szám* 139–160.

⁵³ BARNA GÁBOR (2019), „Nemzetes, és Vitezlő Radics Istvány Uram”. Kunszentmárton újjáalapításának, a „megszállásnak” vezetője. In: BARNA GÁBOR (szerk.) *Egy jász település a Nagykunságban. Kunszentmárton a 18. században.* Kunszentmárton. (Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 17.) 73–107.

⁵⁴ Az első templom a mai Kossuth utca, Szent István király utca, Kölesey utca környékén állt.

⁵⁵ LÁSD BENKE ZOLTÁN, TURCSÁNYI PÉTER (2019), Kunszentmárton első lakói a „megszállástól” a redemptioig (1719-1747). In: BARNA GÁBOR (szerk.) 2019. 319–351. A „megszállók” közül az 1720-as években elhunyt: Faragó Péter (1729), Juhász Gáspár (1721), Kovács János (1727), Baktai Márton (1729); az 1730-as években hunyt el: Gyenes Albert (1733), Gyenes János (1731), Nagy Miklós (1730), Pente István (1732). Kiss Balázs 1757-ben, Radics István 1762-ben hunyt el.

⁵⁶ DÓSA, SZABÓ 1936:241.

⁵⁷ BARNA 2019.

Ez a visszaemlékezés tette aktuálissá Kocsis László énekeskönyvének faksimile kiadását Kunszentmárton újratelepítésének, a „megszállásnak” 300. évfordulóján.⁵⁸

A Meghólt. keresztin Hívek Számára.
Halóti énekek és Zsoltárok úgy a Libera és a holtakhoz Könyörgések.
Ösveírta. Kocsis László 60. éves korban.
Kött Nagy Kun Szent Mártónban. 1879

KEZDŐSOR- ÉS DALLAMMUTATÓ, DALLAMGYAKORISÁG,
AZ ÉNEKESKÖNYV ÉNEKEI MÁS KUNSZENTMÁRTONI KÉZIRATOS
ILL. NYOMTATOTT ÉNEKESKÖNYVBEN

Kezdősor mutató

A házasság lántza 170	Ember bár mere vesd 12
A megmondthatlan 185	Ember mi az élet pájja 35
A Mélségekbül kiáltok felte 130	Emlékezünk mi keresztén 86
A Sz: Irás meg nem tsal 170	Én is vőlegény vagyok 106
A Sz: olvasónak tiszteletire 122	Föltetek a szűz koszorút 105
A véletlen halál Isten Sz: 69	Geczemányi kertben az 53
Áldot légy Istenem 47	Gyász nász népem kik 109
Az ártatlan bárán jegyesem 99	Halál adósságát 188
Az Ártatlan gyenge virágsz 112	Halótak olvasója 143
Az halál gyors sebes nyilá 100	Hogy adósságomat 1
Az Istennek irgalmából 161	Hozátok jövönk kedvesim 144
Bizontalan voltát világ 83	Ide jertek állók példám 183
Bóldogtalan bűnös lélek57	Ide tekints nézd mel 55
Bús arczókat láttok én 149	Ifjú ember itt nem 178
Drága dolog az Úr Istent 95	Ifúságom hajnala mel 183
E világ nagy alkotmány 75	Ifúságom szép hajnala 180
Egy itt a koporsó két testvért 94	Imar gyarló testem 156
El vagyon végezve 190	Indulok síromba 166
Élet adó halál Úra 103	Irgalmas nagy Úr Isten 148
Ell múltak már minden kín 88	Isten, te vagy gondviselő 73
Éllőknek holtaknak 134	Itt vagyunk hát mán a 161
Elmém hová ragadjátok 98	Jaj csak hívság földi elle 38
Első szülöttje voltam én 116	Jaj de gyászos hel ez 148
Elvégeztem már én 169	Jaj de szomorú megvállás 157

⁵⁸ Megjelent nyolc faksimile példányban, Barna Gábor magánkiadásában, Kunszentmárton, 2019.

- Jaj szómórú napra öszve 146
 Jaj szóval születünk 23
 Jajj mel gyarló élete 186
 Jajj mit használ vigadozni 63
 Jajj siralmas szomorú szó 32
 Jelen van a násznépe 104
 Jertek gyász koporsóhoz 121
 Jézus Krisztus drága piros vére 195
 Jézus Krisztus szülője 150
 Jézus mondja ereszték ho 110
 Jézusom a te Sz: kegyelmedből 65
 Jézusomnak kegyelméből elértem 66
 Jézusomnak kegyelméből 60
 Kérésünk halgasd meg 165
 Kérésünk halgasd meg 191
 Kergetettél (?) engem álnok ra 78
 Kérlek keresztények példát 90
 Kezdetben mondá az Isten 111
 Ki halva fekszik itt 13
 Kodús botom tarisznyám 92
 Könyörgés a holtakért 131
 Könyörülj Istenem én bűnös 168
 Könyörülj óh Jézus 151
 Krisztusnak hívei kik ide 93
 Lágyúljonak indúljonak 147
 Látod ember millen az e 96
 Létánia a holtakért 128
 Libera a holtak felett 136
 Ma Menyország egy angyalal 161
 Már e földön nints 176
 Már földben indultam 154
 Mars had mord Istene 72
 Meg fizetem mar én 153
 Meg szabadultam már 174
 Megkel halnod, elkel mulnod 31
 Megszabadultam már én 86
 Megváltó Krisztusom 9
 Ments meg engem úram 140
 Menyaszonyi szép nyoszolám 179
 Menyei Sz: Atyám 173
 Menyei Sz: Atyám akaratá 175
 Mi a világ öröme 21
 Miért hallik könnyed 74
 Minden az ég alatt mulandóság 62
 Minden elmulandó 2
 Mindeneknek teremője 59
 Mint a földi kertész 119
 Mint a rózsza virag vagy 160
 Mint hogy megszülte a 77
 Mint hogy testnek a hi 154
 Minyájónknak meg kel 177
 Minyájunknak meg kel halni 172
 Miolta a világ 6
 Nagy örömmel korán reggel 193
 Naponként haljuk a 80
 Ne kérjék kié e koporsó 117
 Nyiss eger jajj szavunkra 27
 Ó irgalmas Atyánk kérvén 126
 Óh Édes megváltóm 7
 Óh Egeknek Királnéja lásd 16
 Óh egeknek Királnéja 16
 Óh emberi gyarló nemzetség 36
 Óh én szegén emberi állat 14
 Óh értem vért öntött 42
 Óh Isten óh Atyám ellet halál ura 156
 Óh Istenem végemet 189
 Óh Jézus ki Sz: keresztede 154
 Óh Keresztén buzgó lélek 33
 Óh keserves jajj szó miny 34
 Óh mel szép az ártatlanság 162
 Óh rettenetes keserű halál 102
 Óh siralom óh fájdalom 145
 Óh siralomnak keserves 19
 Óh szomorú gyászos napom 30
 Óh te kegyetlen halál 29
 Óh világi gyarlóság 28
 Öltözzetek gyász ruhába 120
 Öltözzünk fel fehér ruhába 123
 Öntsünk egy bús könnyet 159
 Öntünk egy bús könnyet 70
 Ör[ö]kös hazamban fekszek 157
 Őriz meg engemet kegyelem 41
 Örök Isten sz: Atyám 44
 Örök minden ható 150

Örök nyugalmat egy Isten te szolgálád 164	Szent Olvasó királnéja 159
Örök nyugalmat egy Istenünk 163	Szent Páll Apostol tett 48
Örök nyugalomra már 164	Szerelmes Istenem hamár 40
Örök valóságba mentem á 151	Szomorú gyászos pompa 3
Öröké valóság hová 22	Szomorú özvegységemnek vég 61
Örökös házamban 192	Szomorúság van ma itt 114
Örökre megváltam kedveseim 125	Szüléim kik felneveltek 181
Öszve gyülekeztünk e gyász 158	Szüességem gyönyörű pá 182
Özvegyi életemnek telle 58	Tehozzád kiáltok 184
Özvegyi életemnek eljött 45	Teljes sz: Hár[om]ság Isteni 39
Rajtam már bétölt 20	Természetnek szörnyű 50
Reggeli tiszteletből szívem 194	Tudva vagyon nem állandó 68
Serkenj fel már ember 81	Úr Isten nagy a te 11
Sirba szállok ez ellettül 155	Úr Jézus, Isten fia 4
Sokrendbéli próbbák 24	Vajon mit jelent e gyá 108
Szálj alla gyarló testem 153	Világ büszke fia 18
Szálj be szép virágszál 179	Világon élleted ember 27

Dallamutalások

(a számok a gyakoriságot jelzik):

Add nékem Jézus szívedet	Jézusomnak kegyelméből 5
Angyalom, édes	Keresztfán kint vallott (vagy Oh édes megváltóm) 2
Bemegyek szent templomodba 3	Kezdetben monda az Isten
Boldogtalan bűnös lélek(tulajdon)	Ki halva fekszik itt 3
Dicséjétek, tiszteljétek 3	Könyörülj Istenem 2
Egek ékessége	Könyörülj, oh Jézus (tulajdon)
Ember, mi az élet pálla (Tulajdon)	Lágyuljanak, induljanak (tulajdon)
Emelnek már, oh élet	Látod ember
Ez nagy szentség valóban	Ments meg engem uram
Getzemányi kertben 7	Mi a világ öröme (tulajdon)
Hajnal hasadtával	Mire jöttél
Hogy adósságomat	Nagy Isten kedvében PÓTLÁS 5
Hol vagy én szerelmes 15	Neveddel ébredek
Hol vagy István király	Ó siralomnak keserves
Illik nekünk arról (vagy Midőn reggel ágyamból)	Oh áldott Szűzanya 2
Imádlak tégedet láthatatlan 4	Oh édes Megváltóm 4
Indulok síromban (Tulajdon)	Oh egeknek királynéja 2
Jaj, de gyászos hely ez	Oh emberi gyarló nemzetség 9
Jajszóval születünk	Oh én szegén bűnös lélek 2

Oh értem vért öntött 2	Seregeknek szent Istene 5
Oh irgalmas nagy Uristen (tulajdon) 2	Serkenj fel már
Oh siralom, oh fájdalom	Sok rendbéli próbákkal 2
Oh szomorú gyász	Szállj e siralmas
Oh világi gyarulás 2	Szentséges áldozat
Oh, édes megváltóm	Szeretted engem
Oh, ki ez oltáron	Teljes Szentháromság 2
Oh, te kegyetlen halál	Uram, áldozatunk
Oh, világi gyarlóság 3	Üdvözlégy hatalmas
Örök valóságba mentem 3	Üdvözlégy oh drágalatos
Rajtam már bétölt 2	Világ büszke fia
Rebegő nyelvemet meg 2	Zúgolódik, dúl-fúl
Rettegj ember, a halál 2	

Egyes énekek előfordulása

más kunszentmártoni és csépai kéziratos és nyomtatott énekeskönyvben

Rövidítések feloldása:

M = Mezey Mór: *Temetési és halotti énekek* (kézirat). Faksimile kiadása, Szeged-Kunszentmárton, 2016.

M53 = *Énekes könyv, a' Nagy Kun Szent Mártoni buzgó 's ájtatos keresztény hívek számára*. Irta Böjt elő 16. 1853. évben Mezei János Kun Szent Mártoni kántor. Szarvason, Réthy Lipót nyomdájában. 1853.

M83 = Mezey Nep. János: *Istent dicsőítő egyházi énekkönyv*. Szentés, 1883.

M13 = Mezey István: *Énekeskönyv a római katolikus hívek használatára*. Budapest, 1913.

K = Kurucz Jánosné énekeskönyve halott melletti virrasztásra (cím nélküli kézirat)

D = *ifj. Doba Pál tulajdon könyve. Kun Sz. Mártony* (kézirat, év nélkül)

KM = Kiss Mihály: *Halotti Énekek és imák. Irtam 1926dik évben* (kézirat)

I = Illyés István: *Halotti és Soltári énekek a magyar anya-szent-egyház vigasztalására, mellyeket a' szomorú temetések alkalmatosságára, és a' jó meghalásra nagy sorgalmatossággal a' sz. írás értelme szerint készítette Illyés István Szent Tamási prépost, és esztergami kanonok. Meg-jobbított új-kiadás. Budán, 1817.*

O = *Ezen Zsoltári és Halotti énekes könyvet irtam Óberna Lászlónak a' megholtak melletti szolgálatra, hogy légyen az a' lelkük üdvösségükre vélünk együtt. Ammen. Irta Tiller Ferentz 1885-1886 Évi Január 19-kén végeztem be Csépan.*

R = *Ezen Zsoltári És Halotti Énekes Könyvet készítette; 'Nemes Rozmis Ferentz. Gortva Imre Által; az egy élő Istennek Ditséretére; az Holtak mellett való könyörgéseikre; Mellyet is kívánom, hogy ezen könyörgéseink*

haszontalanná ne váljanak; hanem tégye Foganatossa – a' mi Énekeléseinket. az Egek ura; tiszta Szivembül kívánom hogy úgy legyen. Ammen. Kedves Barátom hogy ha Ezen könyv el találna Tévelyedni; jó szívű Barátom Szolgáltatásd kezemhez mert igaz jószágom. Mellyet készítettem Az 1848 dik Esztendőben. el végződve Februárius 15 diken. Nemes Curiális Csépa Helsingében Lakozó; 'Nemes Rozmis Ferenczé ez A könyv.

Kövér betűkkel Ökrös József, dőlt betűkkel a Mezey kántorok énekei.

<i>alkalom</i>	<i>cím</i>	<i>előfordulás más ék-ben</i>	<i>lap-szám</i>
Öreg koporsóba tételnél	Hogy adósságomat	K187, KM24	1
Öreg	<i>Minden elmulandó</i>	M220, M83/286, KM25	2
Öreg koporsóba tétel	Szomorú gyászos pompa		3
Öreg	Úr Jézus, Isten fia	O23, R8	4
Öreg	<i>Miolta a világ</i>	M113, M83/283, M13/259	6
Öreg	Óh Édes megváltóm	K42, KM55	7
Öreg	Megváltó Krisztusom	K18	9
Öreg	Úr Isten nagy a te	K20	11
Öreg	Ember bár mere vesd	M150, M83/286, M13/260, KM28, R233	12
Öreg	Ki halva fekszik itt		13
Öreg	Óh én szegén emberi állat	K31	14
Purgatóriumbéli-ekhe	Óh egeknek Királynéja	M53/152, M83/297, D37	16
Öreg	Világ büszke fia	M130, R230	18
Öreg koporsótételnél	Óh siralomnak keserves	K35, O13, R4	19
Öreg	Rajtam már bétölt	K36, O11, R6	20
Öreg	Mi a világ öröme	O46, R89	21
Öreg	Öröké valóság hová	K81, KM15	22
Öreg	Jaj szóval születünk	K82	23
Öreg	Sokrendbéli próbbák	I194	24
Öreg	Világon élleted ember	M109, M83/282, M13/254	27
Öreg	Nyiss eget jajj szavunkra	M142, K50	27
Öreg	Óh világi gyarlóság	KM34	28
Javabélihez	Óh te kegyetlen halál	K149, KM35	29
Javabélihez	Óh szomorú gyászos napom	K85, KM58, R237	30
Öreg	<i>Megkel halnod, elkel mulnod</i>	M152, M83/289, K6, KM29, R262	31
Öreg	Jajj siralmas szomorú szó	O28, R82	32
Öreg	Óh Keresztén buzgó lélek		33
Öreg	Óh keserves jajj szó miny	M226, O20, R88	34

Öreg	Ember mi az élet pájja	M148	35
Öreg	Óh emberi gyarló nemzetség	M154, O36, R16	36
Öreg	Jaj csak hívság földi élle	K208	38
Öreg	Teljes sz: Hár[om]ság Isteni	O96, R66	39
Öreg	Szerelmes Istenem hamár	K88, KM32, O170, R64	40
Öreg	Őriz meg engemet kegyelem	K80	41
Öreg	Óh értem vért öntött	K7	42
Öreg	Örök Isten sz: Atyám	K11, KM30	44
Özvegyhez	Özvegyi életnek eljött	K76	45
Özvegyhez	Áldot légy Istenem	K74	47
Öreg	Szent Páll Apostol tett		48
Ahol árvák marattak	Természetnek szörnyű	K67	50
Öreg	Örök valóságba mentem ál	K23, KM10,	51
Öreg	Geczemányi kertben az		53
Öreg	Óh Jézus ki Sz: keresztedel		54
Öreg	Ide tekintsz nézd mel		55
Öreg	Bóldogtalan bűnös lélek	O48, R93	57
Özvegyhez	Özvegyi életnek telle		58
Özvegyhez	Mindeneknek teremtője	M216	59
Öreg	Jézusomnak kegyelméből	K48, KM1, O30, R89	60
Özvegyhez	Szomorú özvegyiségemnek vég	KM65	61
Öreg	Az Istennek irgalmából		61
Öreg	Minden az ég alatt mulandóság	M225	62
Öreg	Jajj mit használ vigadozni		63
	Itt következnek a Hivatalbéli vag[y] Énekes úgy több féle szerentsétlenek vagy sűrű halálkor		
Öreg Családos atyákhoz	Jézusom a te Sz: kegyelmedből	K48	65
Énekesekhez	Jézusomnak kegyelméből elértem		66
Hivatalbéliekhez	Tudva vagyon nem állandó		68
Vízbe fullatnál	A véletlen halál Isten Sz:		69
Katona felett	Mars had mord Istene		72
Véletlen halál	Öntünk egy bús könnyet	K203	70
Árvákhoz	Isten, te vagy gondviselő	K174	73
Árvákhoz	<i>Miért hallik könnyed</i>		74
Árvákhoz	<i>E világ nagy alkotmány</i>	R21	75
Gyermekszülőnél	Mint hogy megszülte a		77
Vőlegén és menyasszony	Kergetettél (?) engem álnok ra		78
Sűrűhalálkor	Naponként haljuk a		80
Prófétákról	Serkenj fel már ember	I181	81

Világbiro Sándor	Bizontalan voltát világ	O5, R28, I212	83
Csendes kimúlás	Megszabadultam már én	O2, R27, I176	86
Halálról	Emlékezünk mi keresztén	O166, I177	86
Hozsas betegségről	Ell múltak már minden kín	K61	88
Társulatbeliekhez	Kérlek keresztények példát	K205, I177	90
Koldúshoz	Kodús botom tarisznyám		92
Némához	Krisztusnak hívei kik ide	I280	93
Két testvér felet	Egy itt a koporsó két testvért	K179,	94
Szárazság idején	Drága dolog az Úr Istent	I140	95
	Ifiakhoz valók az Háznál és virasztásnál lehet alkalmazni a versek a Évekhez		
Ifiakhoz	Látod ember millen az e		96
Ifiakhoz	Elmém hová ragadjátok	K209, M13/262	98
Hajadonnál	Az ártatlan bárán jegyesem	O82	99
Hajadonnál	Az halál gyors sebes nyilá	K143, O83, R253	100
Ifiakhoz	Óh rettenetes keserű halál	K132	102
Ifiakhoz	Élet adó halál Úra	O101, R143, I263	103
Ifiakhoz	Jelen van a násznépe		104
Ifiakhoz és meny hajadonnál is	Föltették a szűz koszorút	K145, KM48, R261	105
Ifiakhoz	Én is vőlegény vagyok	KM46, R257	106
Hajadonnál	Vajon mit jelent e gyá	K146	108
Ifiakhoz	Gyász nász népem kik	K157	109
	Kisdedekhez háznál is virasztásnál lehet az első szülőtől 12 évesig alkalmazni		
Kisdedekhez	Jézus mondja ereszések ho		110
Kisdedekhez	Kezdetben mondá az Isten		111
Kisdedekhez	Az Ártatlan gyenge virágsz	K177	112
Kisdedekhez	Szomorúság van ma itt	K183	114
Kisdedekhez	Első szülöttje voltam én		116
Kisdedekhez	Ne kérdjék kié e koporsó		117
Kisdedekhez	Mint a földi kertész		119
	Olvasósok temetőbe keserő énekeik		
Olvasósokhoz	Öltözzetek gyász ruhába	K93, KM63	120
Olvasósokhoz	Jertek gyász koporsómhoz	K107	121
Olvasósokhoz	A Sz: olvasonak tiszteletire	K110	122
	Óltári egylet temetőben kíséroi nek		

Oltári társulati	Öltözzünk fel fehér ruhába	K113	123
Oltári sírbatételi	Örökre megváltam kedveseim		125
	Halótak napján és estelin Szómórú		
Halotak estélire	Ó irgalmas Atyánk kérvén		126
	Létánia a holtakért		128
Halotak estélin	A Mélségekből kiáltok felte	KM22	130
Halotak estélin	Könyörgés a holtakért		131
Halotak estélin	Éllőknek holtaknak		134
Halotak estélin	Libera a holtak felett	K120	136
Halotak estélin	Ments meg engem úram	M13/219, R248	140
Halotak estélin	Halótak olvasója	K100	143
	Szomorú szertartás a sírkertben az énekes társulat szerint s.t.b.		
Halotak estélin	Hozátok jövönek kedvesim		144
Halotak estélin	Óh siralom óh fájdalom	K101	145
Halotak estélin	Jaj szómórú napra öszve		146
Halotak estélin	Lágyúljonak induljonak		147
Halotak estélin	Irgalmas nagy Úr Isten	M267	148
Halotak estélin	Jaj de gyászos hel ez		148
Halotak estélin	Bús arczókat láttok én	M83/100	149
Halotak estélin	Örök minden ható		150
Halotak estélin	Jézus Krisztus szülője	K234	150
Halotak estélin	Könyörülj óh Jézus	KM9	151
Halotak estélin	Óh Egeknak Királnéja lásd	K112	16
Halotak estélin	Óh Isten óh Atyám ellet halál ura	K37	156
	It könyörgésekel be fejeződik. Amen.		
	Öregek felett a sírkertben		
Öreg sir felet	Szálj alla gyarlo testem	R234	153
Öreg sir felet	Meg fizetem mar én	O174, R226	153
Öreg sir felet	Már földben indultam	O51, R96	154
Öreg sir felet	Mint hogy testnek a hi	O31, R86	154
Öreg sir felet	Sirba szálllok ez elletbül	KM61	155
Öreg sir felet	Imar gyarló testem	O206, R227	156
	A Sz: Ólvaso társulati sirjai felet		
Olvasos sir feleti	Ör[ö]kös hazamban fekszek		157

Olvasos sir	Jaj de szomorú megvállás	K109	157
Olvasos sir	Ösve gyülekeztünk e gyász		158
Olvasos sir	Szent Olvasó királnéja		159
Olvasos sir	Öntsünk egy bús könnyet		159
	Kisdedek sirja felet		
Kisded sir fele	Mint a róza virag vagy		160
Kisded sir	Ma Menyország egy angyalal		161
Kisded sir	Itt vagyunk hát mán a		161
Kisded sir	Óh mel sép az ártatlanság	O194	162
	Halótas házhoz visszamenetel- re a Temetőből 3 ének Asztal ellőt lehet alkalmazni vagy egy hálaének Eljötkor		
Viszamenetelre	Örök nyugalmat egy Istenünk		163
Viszamenetelre	Örök nyugalomra már		164
Viszamenetelre	Örök nyugalmat egy Isten te szolgálád		164
Hála ének eljötkor	Kérésünk halgasd meg	KM64, R229	165
	A temetőben kísérő szómórú 2 ének		
A temetőbe kísérő	Indulok síromba	KM7	166
A temetőbe kísérő	Könyörülj Istenem én bűnös	I155	168
	Kimarat Toldalékók		
	Koporsótétel vagyis kéréskor öreg és Ifiur úgy özvegy felet		
Ifiú házas koporsóké- réskor lehet alkalmazni	Elvégeztem már én	K4	169
Ifiú Házas kopo	A házasság lántza	KM38	170
Öreg Házas kopor	A Sz: Irás meg nem tsal	KM37	170
	Minyájunknak meg kel halni		172
Özvegy koporsó	<i>Menyei Sz: Atyám</i>	K22, M83/80, M13246	173
Özvegy koporsó	<i>Meg szabadultam már</i>	KM39, O2, R27, I176	174
Özvegy koporsó	<i>Menyei Sz: Atyám akarata</i>	K5	175
Fiatl koporsó	<i>Már e földön nints</i>		176
Özvegy	<i>Minyájónknak meg kel</i>		177
Fiatl koporsó	Ifiú ember itt nem	KM41, O85	178
Hajadon kóporsó	<i>Menyaszonyi szép nyoszolám</i>		179
Hajadon kóporsó	Szálj be szép virágszál	K222	179
Fiatl kóporsó	Ifiúságom szép hajnala		180
Hajadon kóporsó	Szüleim kik felneveltek	K133, KM40	181

Hajadon kópórsó	Szüzességem gyönyörű pá	K155	182
Fiatal kópórsó	Ifuságom hajnala mel		183
Öreg kópórsó	Ide jertek éllők példám		183
Mariához fohász	Tehozzád kiáltok	M144, K116, M83/281, M13/266, O209, R263	184
Gyermek ágyas és a kitsie felet	A megmondthatlan		185
Öreg felet	Jajj mel gyarló élete	O92, R135	186
Koporsokerő és Lit	Halál adósságát	O10, R2	188
Öreg felet	Óh Istenem végemet	O90, R132	189
Hálaadás Eteteskor	El vagyon végezve	R244	190
Befejező ének	Kérésünk halgasd meg	M70, O202	191
Öreghez	Örökös házamban		192
Reggeli	Nagy örömmel korán reggel		193
reggeli	Reggeli tiszteletből szívem		194
Libera után	Jézus Krisztus drága piros vére		195

GÁBOR BARNA

Funeral Hymnal of László Kocsis from Kunszentmárton

During the latter part of the 19th century, numerous printed Catholic prayer books and hymnals were readily available to the public. However, specific local religious customs and practices often required the compilation of handwritten collections of hymns and prayers tailored for particular events. Two significant occasions that notably influenced this were pilgrimages and funerals.

It was for the latter purpose that László Kocsis created his handwritten hymnal in Kunszentmárton in 1879. He carefully selected hymns from local practices and integrated them into his manuscript book. In addition to being a member of various religious societies, László Kocsis contributed to the compilation of this hymnal. This paper delves into the historical background of the Kocsis family.

Most of the hymns within the book are rooted in the hymnal traditions of other Catholic parishes in the region. This indicates the hymnal's localized nature. The collection comprises numerous hymns related to various types of deaths (be it old age, youth, accidents, etc.) and different segments of the funeral rituals, all sung to the tunes of well-known hymns. The 207-page manuscript consists of 196 pages dedicated to hymns, accompanied by an 11-page index linking hymns to specific occasions. Many of these hymns can also be found in several other 20th-century hymnbooks from Kunszentmárton, with some authored by local hymn writers. The primary significance of this manuscript hymnal lies in its reflection of the local funeral culture prevalent in late 19th-century Kunszentmárton.